

УДК 330.59: 330.526.5

О. О. Тимошенко

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ОЦІНКА СТАНУ І МОЖЛИВОСТЕЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ СТАНДАРТІВ РОЗВИНЕНИХ КРАЇН

Розкрито негативи соціальної політики в частині формування доходу різних верств населення. Акцентовано увагу на зорієнтованості державних інституцій на підтримці незахищених верств населення й залишені поза розглядом проблеми активізації населення щодо самозабезпечення потреб. Доведено, що політика підтримання бідності, як штучно створена, гальмує економічне зростання й соціальний поступ. Розглянуто й оцінено результати розподілу доходів між інституційними одиницями згідно з прийнятою політикою соціалізації. Обґрунтовано заходи щодо надання суспільній динаміці керованого характеру.

Ключові слова: доходи, інституційні одиниці, структура, тенденції, соціальні стандарти, порівняння, деструкції, перспективи.

О. О. Тимошенко

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара, Украина

ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ И ВОЗМОЖНОСТЕЙ ОБЕСПЕЧЕНИЯ БЛАГОСОСТОЯНИЯ НАСЕЛЕНИЯ В УКРАИНЕ НА ОСНОВАНИИ СТАНДАРТОВ РАЗВИТЫХ СТРАН

Раскрыты негативы социальной политики в части формирования дохода различных слоев населения. Акцентируется внимание на ориентированности государственных институтов на поддержке незащищенных слоев населения и не рассмотрены проблемы активизации населения по самообеспечению потребностей. Доказано, что политика поддержания бедности, как искусственно созданная, термит экономический рост и социальный прогресс. Рассмотрены и оценены результаты распределения доходов между институциональными единицами согласно принятой политики социализации. Обоснованы меры по приданию общественной динамике управляемого характера.

Ключевые слова: доходы, институциональные единицы, структура, тенденции, социальные стандарты, сравнение, деструкции, перспективы.

O. O. Tymoshenko

Oles Honchar Dnipropetrovsk National University, Ukraine

EVALUATION OF FACILITIES AND SUPPORT IN UKRAINE WELFARE BASED ON STANDARDS DEVELOPED COUNTRIES

The article is a critical assessment of welfare Ukraine, establishing its destructive policy formation by comparison with achievements in developed countries and outlining areas to mitigate their negative impacts in the future.

The methodological basis of the study is conceptual provisions of the economic theory of socialization and state regulation of social and economic processes, studies of leading national and foreign scientists on problems of the welfare state development and providing of socially oriented development.

The social policy negatives in terms of income in different population groups in Ukraine have exposed. Orientation for public institutions to support people in need and abandonment issues beyond the scope of self-activation needs of the population have accented attention.

It is proved that the policy of keeping artificially poverty created, this policy slowed down economic growth and social progress. Results of the income distribution among institutional units in accordance with the accepted policy of socialization have considered and evaluated. The efforts which provide social dynamics controlled character have founded.

Scientific novelty of the study is the overall assessment of opportunities and welfare of the population in Ukraine on the basis of a comparison with the economic and social standards of developed countries, destructives in regulatory policy have established and recommendations to mitigate their negative impacts have provide.

The practical value of application possibilities are reproduced in the public administration and local government of its recommendations during the budget planning process and European integration process in Ukraine.

Key words: incomes, institutional units, trends and social standards, comparison, destructions, perspectives.

Постановка проблеми. Україна вже майже двадцять п'ять років поспіль здійснює масштабні трансформаційні перетворення щодо створення інституційних підвалин забезпечення соціальності в соціумі. Зорієнтованість на домінування соціальних аспектів розвитку над економічними відтворено з 1996 р. у конституційному закріпленні в нашій країні концепції соціальної держави без конкретного визначення її моделі. Така логіка віднаходила пояснення в неможливості реалізації здобутків соціалізованих ринкових країн універсальним чином. Звісно, що не існує та й не може існувати будь-якого стандартного набору заходів щодо підпорядкування економічних перетворень соціальним імперативам. У кожній країні через відмінності в ресурсному забезпеченні, рівнях соціально-економічного розвитку та наявного економічного потенціалу формуються свої специфічні проблеми, розв'язання саме яких і має сприяти наданню соціальності домінуючих якостей. Якщо урахувати існуючі реалії, то можна сказати, що ті соціалізаційні процеси, які відбувалися й відбуваються в економічному просторі України, настільки специфічні, що не мають аналогів у світі. Справа в тому, що відповідно до національного проекту соціалізації ринкових перетворень передбачено її здійснення не шляхом прямого запровадження цього інституту, а на засадах інверсійності, тобто відходу від патерналістської радянської моделі повної соціальності до помірної із залученням джерел самоактивності населення. Сьогодні в Україні, згідно з реакцією розвинених країн, в основному сформовано підвалини ринкової економіки. Проте ринок як жорсткий і асоціальний інститут забезпечення економічного зростання сам по собі не був метою суспільно-економічних перетворень. Та і взагалі цивілізаційний прогрес визначають не стільки економічними здобутками, скільки соціальними змінами. Соціальна ж реальність за результатами ринково-трансформаційних перетворень узагалі не кореспондується з вимогами забезпечення соціальності в державі соціалізованого типу. За висновком відомої вченої Е. Лібанової, «...перехід до ринкової економіки супроводжувався погіршенням... рівня життя більшості населення, зростанням бідності і нерівності» [1, с. 13]. Як і слід було очікувати, саме на аспектах посилення соціальної функції держави зосереджено до останнього часу увагу наукової думки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз публікацій останніх років підтверджує спрямованість наукової думки на продовження дослідження феномену соціальної держави в різнобічних ракурсах [2] і, зокрема, вибору її моделі для України [3] та посилення в результаті цього соціальності на національних теренах [4]. Не залишається поза увагою і проблема добробуту населення взагалі [5]

та рівня і якості життя, досяжних у рамках більш конкретизованої соціальної політики [6]. Природно, що ці дослідження сприяють певною мірою внесенню змін до програмних документів соціально-економічного розвитку, даючи змогу корегувати соціальну політику й поточний добробут окремих верств населення в певному ракурсі задоволення життєвих потреб, але мають не всеохопний, а фрагментарний характер і вирішують, у принципі, локальні питання. Водночас практично перманентний характер низького рівня життя населення, поляризація та маргіналізація суспільства потребують виходу наукової думки за межі сформованих стереотипів щодо реалізації соціальної детермінанти в суспільному поступі.

Визначення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Щоб реалізувати стратегічний курс на досягнення в Україні цивілізаційних стандартів життя, слід спрямовувати свої прагнення не щодо надання допомоги все більшому колу громадян країни, а стосовно радикального розширення можливостей активізації працездатного населення із самозабезпечення власного добробуту. У цьому контексті конче значущим є виключення підходу, за якого в разі вирішення соціальних аспектів розвитку має місце абстрагування від першості економічного аспекту в соціально-економічних перетвореннях. Стан і перспективи нарощування соціальності в розвитку мають розглядатися в контексті фінансового та економічного потенціалу, способів їх підтримання й ступеня застосування. Оцінюючи викладене, важливо побачити в ньому не лише певного роду вимоги, а й почути наголос на тому, що соціальні відносини набагато складніші за економічні. Якщо економічні взаємовідносини підпорядковано одноцільовим вимогам, в основному стосовно отримання з наявних ресурсів оптимально можливого результату, то соціальні – мають багатоцільовий характер. У разі необхідності зведення різноспрямованих соціальних потоків в одне русло, актуальності набувають питання внесення корективів до теоретико-методологічного супроводу реформаційних перетворень, які не набули прикінцевого характеру, щоб забезпечити формування фінансово-економічних підвалин консолідації намірів суб'єктів економіки відповідно до їх соціальної зорієнтованості на реальні дії й результати.

Формулювання мети. Метою написання статті є критична оцінка стану добробуту населення країни й установа деструктивів у політиці його формування за допомогою порівняння зі здобутками розвинених країн та окреслення напрямків пом'якшення їх негативних впливів у найближчій перспективі.

Виклад основного матеріалу. Створена на попередніх етапах суспільного розвитку конструкція відтворення структури добробуту суспільства за класичною моделлю будується з прошарку заможних, середньозабезпечених і бідних. За визначенням дослідників, піраміду добробуту суспільства на початку 90-х рр. ХХ ст. формували 86,5 % бідних, 11,2 – осіб середнього достатку та 2,3 % – заможних [7, с.4]. За досить суперечливого сприйняття наведеної структури з позицій сьогодення все-таки на її користь слугують аргументи, за якими дві третини населення того часу отримували заробітну платню на рівні прожиткового мінімуму [8, с. 441]. З погляду історичного процесу і прагнень до зростання соціальності логічно простежити, хоча б і в загальних рисах, зміни соціальної архітекtonіки. Згідно з результатами досліджень фахівців Інституту економічного прогнозування НАН України прошарок бідних з переходом у систему координат ХХІ ст. не зменшився і складав 85,0 % [9, с. 325]. На початку 2015 р. частку бідних формували прошарок з доходами, нижчими середньомісячної заробітної плати, а їх було 90,3 % [10]. Цей висновок слідує з рекомендацій Ради Європи, за якими мінімаль-

на заробітна плата має становити 2–2,5 прожиткових мінімуми, що є практично рівень середньомісячної заробітної плати в Україні 3480 грн (1176 грн $\times$ 2,5 = 2940 грн) [11]. Незначного надлишку, сформованого як різниця між рекомендаційною мінімальною та середньомісячною заробітною платою, безумовно, недостатньо для покриття суттєво збільшених у 2015 р. комунальних платежів.

За ствердженням Е. Лібанової, у країні із загальним низьким рівнем життя населення знижується попит на товари національного виробництва, гальмується розвиток економіки, спричиняється соціальне напруження через соціальне відторгнення [1, с. 6, 8].

Відомо, що статок пересічного громадянина формують доходи. Згідно з даними статистичних служб, «доходи населення включають обсяг нарахованих у грошовій та натуральній формі: заробітної плати (включаючи одержану населенням з-за кордону), прибутку та змішаного доходу, одержаних доходів від власності, соціальних допомог та інших поточних трансфертів» [10]. За нашими розрахунками, станом на початок 2015 р. загальний дохід населення склав 1531 млрд грн, що не перевищувало 49,3 % від обсягу 1990 р. Суттєвих змін зазнала і структура доходу (рис.1). Питома вага заробітної плати в ньому, яка є основне джерело життєзабезпечення населення, знизилася з 67,5 % у 1990 р. до 39,9 % у 2014 р. Водночас питома вага соціальних трансфертів у номінальних доходах населення в період 1990–2014 рр. зросла з 13,4 до 37,2 %, або у 2,8 раза.

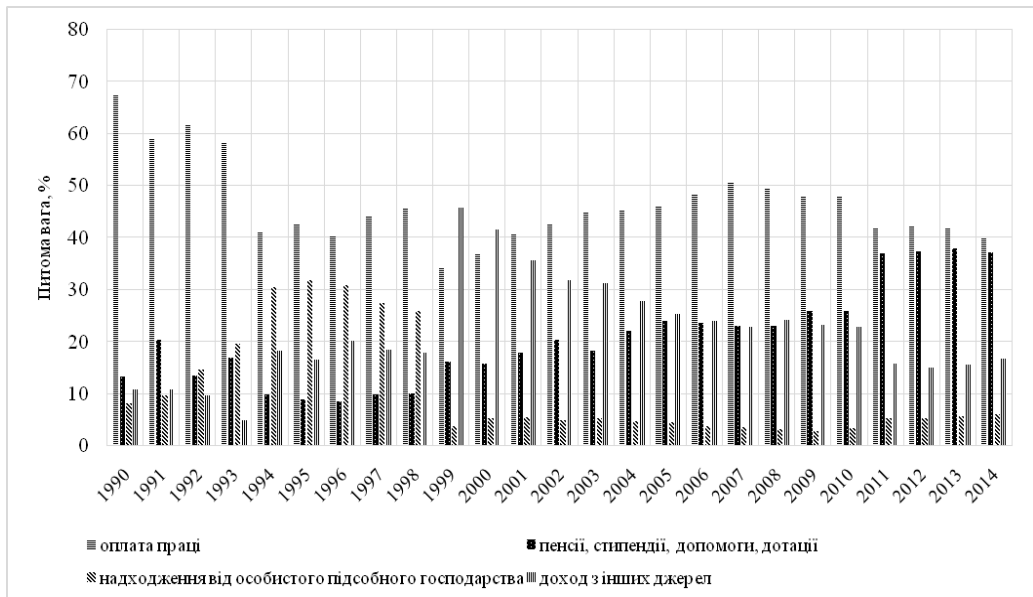

Рис. 1. Динаміка структури доходів населення в 1990–2014 рр.*

*склав і розрахував автор за даними [10].

Досить суперечливий з позицій формування підвалин добробуту є факт того, що фонд соціальних допомог та інших поточних трансфертів станом на початок 2015 р. практично зрівнявся з фондом заробітної плати, хоча в 1990 р. не перевищував 44 % від нього. Якщо в 1990 р. співвідношення між обсягом соціальних трансфертів і оплатою праці становило 0,22, то у 2014 р. перевищило 0,93, тобто зросло більше ніж у 4,2 раза.

Дає змогу оцінити таку тенденцію практика країн ЄС, в яких частка оплати праці у ВВП складає в середньому 65 % [12], а співвідношення з нею соціальних трансфертів коливається в межах $0,15 \div 0,23$ [13, с. 54].

Непомірно високе перевищення співвідношення соціальних трансфертів і заробітної плати відносно раціонального, підтвердженого практикою розвинених країн, суперечить основній вимозі функціонування соціальної держави в частині нарощування економічної активності населення й консервує утриманські настрої в суспільстві. До того ж витрати на допомогу бідним верствам населення переважують зведений бюджет країни пасивними витратами і не дають можливості вкладати ресурси в реальний розвиток через розширення арени праці й підвищення продуктивності, формуючи її робочі місця. Водночас політика підтримки маргінальних верств населення утримує їх у площині пасивності й не дозволяє не тільки реалізувати, а й розвинути власний потенціал.

Також слід підкреслити, що нарощування частки трансфертів засвідчує не про посилення соціальності, а, навпаки, про зростання прошарку тих, хто ще або вже неспроможний до самозабезпечення. За офіційними даними, в 1992 р. обсяг послуг щодо соціального захисту населення та соціального забезпечення становив у структурі видатків зведеного бюджету 18,7 %, а в 2014 р. на 7,7 в. п. більше [10]. Міністерство фінансів України на своєму сайті констатує про дію в країні майже 290 видів соціальних допомог та пільг, що говорить про відсутність потенціалу самозабезпечення потреб населенням [14]. Отже, водночас зі спричиненими суто негативними наслідками ускладнюється реалізація курсу на членство в ЄС. Основними споживачами соціальних трансфертів постають пенсіонери, кількість яких станом на початок 2015 р. досягла 12 147,2 тис. і перевищила кількість найманих працівників на 1582 тис. осіб. За твердженнями дослідників, понад 90,0 % пенсіонерів в Україні бідні [15, с. 186]. За роки реформування середньомісячну пенсію довели до 1581,5 грн, що становило 80,8 % від рівня 1990 р.

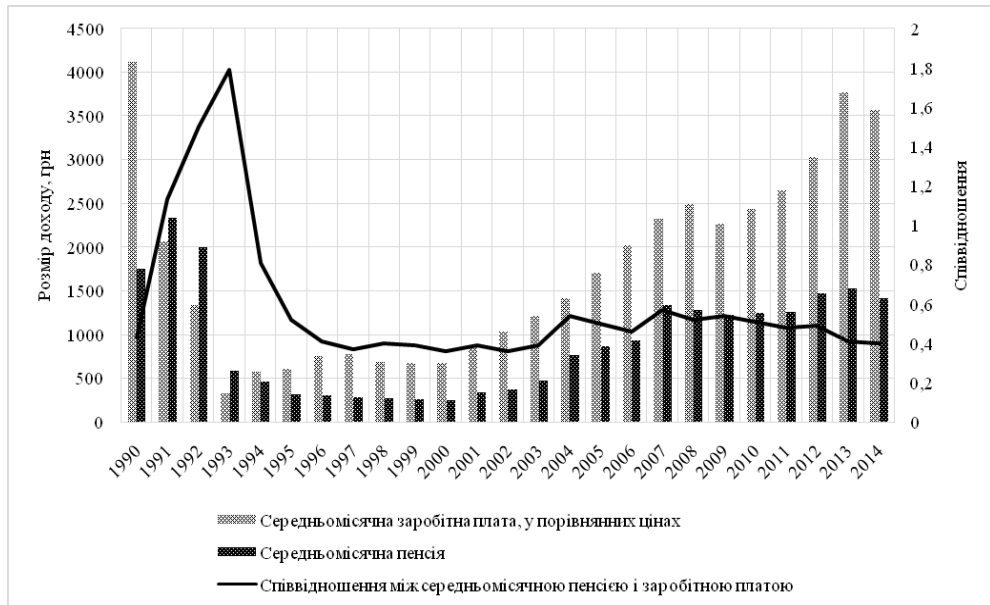
Купівельну спроможність пересічного пенсіонера ускладнено й тим, що середньомісячний розмір пенсії не відбиває потенцій для задоволення хоча й обмежених, але все ще різнобічних потреб. За даними рис. 2, середньомісячний розмір пенсії в 2014 р. не перевищував 40,0 % від середньомісячної заробітної плати. Досягнутий чи то прийнятий в Україні коефіцієнт покриття пенсій набагато нижчий від країн ЄС (Нідерланди, Данія і Швеція), в яких запровадження професійних пенсійних систем дозволило довести цей коефіцієнт до 75,0 % [16].

Зрештою слід виходити з того, що чинна пенсійна система гарантує надзвичайно малі пенсійні виплати, а система оплати праці не забезпечує об'єктивного зв'язку між трудовими зусиллями та винагородою. Взагалі, якщо взяти до уваги дані рис. 2, то не тільки пенсія, а й заробітна плата не забезпечують достатній дохід для гідного рівня життя всіх верств населення й захищеність на робочому місці.

Середньомісячна номінальна заробітна плата в 2014 р. досягла значення у 3480 грн, що становило тільки 84,6 % від рівня 1990 р. Порівнювати цей здобуток з розвиненими країнами немає сенсу, оскільки в 2014 р. середньомісячна номінальна заробітна плата пересічного українця не перевищувала 293 дол. США [10]. В Україні понад 80,0 % бідних презентували домогосподарства, в яких був хоча б один працюючий [17, с. 118]. Доречно зазначити, що в країнах ЄС ризик бідності для працюючих не перевищує 6,0 %.

На наш погляд, заниження ціни робочої сили як негативний фрагмент соціальної політики отримано у спадок від радянських часів з метою тиску конкурен-

ції на ринках країн світової спільноти за непомірно високої в національному економічному просторі матеріаломісткості виробництва через цінову динаміку.

Рис. 2. Зміни середньомісячних показників пенсії та заробітної плати і співвідношення між ними в 1990–2014 рр.*

*склав і розрахував автор за даними [10]

Однак попри такі досить обмежені за купівельною спроможністю рівні оплати праці й пенсій, населення стає основним донором у покритті незаповнених фінансових ніш держави (державні борги, дефіцит бюджету, збитковість суспільних послуг), спричинених неефективним керуванням. Надзвичайно важливе в цьому застереженні те, що подібні дії держави асоціальні. Зокрема, підняття тарифів на тепло, гарячу воду, електроенергію тощо, крім прямого вимивання ресурсів населення, спричиняє вторинне збідніння через подорожчання продуктів харчування, непродовольчих товарів, послуг освіти, охорони здоров'я, транспорту і т. ін. Створюється ситуація, коли вартість комунальних послуг у структурі пенсії перевищує 65,0 %, а у структурі середньої заробітної плати – понад 30,0 %, тоді як у країнах Європи це співвідношення в середньому не перевищує, відповідно, 14,0 % і 8,1% [18]. Як наслідок, у 2014 р. третина українців не змогла оплатити комунальні послуги взагалі, і цей відсоток у подальші роки за прогнозом фахівців зростатиме [19]. До того ж прагнення населення до активності у зміні добробуту на краще, і зокрема пенсіонерів, не віднаходить відповідного сприйняття державою, яка ввела оподаткування пенсій працюючих пенсіонерів, а потім повертає відібрані кошти у вигляді субсидій.

Утім попри таку розширену оцінку стану добробуту населення, вона залишиться малоопрацьованою без прив'язки до економічних реалій та розгляду причин утримування доходів населення на рівні, який не відповідає цивілізаційному статусу людини.

Усі ті зміни, що відбуваються у процесі виробництва, обміну, розподілу і споживання його результатів, однозначно виступають як індикатор формування по-

тенціалу економічного зростання і його використання для соціального піднесення. Згідно із системою національних рахунків економічну діяльність розглядають як взаємодію інституційних одиниць (нефінансові корпорації, фінансові організації, державні органи управління, некомерційні організації та сімейні господарства) або в традиційному тлумаченні суб'єктів економіки. Активність суб'єктів господарювання за аксіоматичними підходами залежить від розподілу й перерозподілу доходів за виробничими результатами відповідно до прийнятої політики соціалізації. У прагненні встановити позитиви й деструкції в цьому напрямку ми вважали за доцільне надати оцінку динаміці розподілу й перерозподілу доходів суб'єктів інституційних секторів економіки. Мова йде про доходи, що виплачують виробники-резиденти іншим учасникам процесу виробництва з валової доданої вартості (ВДВ). Власне це розподіл ВДВ між факторами виробництва (праця, капітал) та державою.

У 1990–2014 рр. дохід, отриманий домогосподарствами, за своїми обсягами та питомою вагою посідав домінуючу позицію в економіці. Якщо в 1990 р. питома частка домогосподарств у валовому наявному доході (ВНД) за результатами вторинного перерозподілу змішаного доходу становила 61,7 %, то в 2014 р. його частка зросла на 18,7 в.п. Іншим значущим споживачем ВНД є сектор загальнодержавного управління (СЗДУ). Проте динаміка його частки в структурі змішаного доходу мала діаметрально протилежну тенденцію відносно питомої частки домогосподарств. За нашими розрахунками, у 1990 р. частка СЗДУ становила 26,0 % і, досягнувши в 1996 р. значення у 43,2 %, зменшилася у 2014 р. до 16,7 % [10]. Але в дійсності широке різноманіття взаємодіючих між собою потреб опосередковують не лише держава і домогосподарства, а й такий суб'єкт, як підприємства в особі їх власників. За нашими розрахунками частка нефінансових корпорацій у ВНД зменшилася впродовж 1990–2014 рр. з 9,2 до 1,2 %. Облищення основного суб'єкта економіки доходу зменшує його інвестиційний потенціал, який потрібен для оновлення техніки й технології, зростання заробітної платні тощо. За даними Держслужбстату України, ступінь зносу основних засобів у національній економіці зріс з 36,5 % у 1990 р. до 77,3 % у 2013 р., тобто більше ніж у два рази [7; 9]. І це при тому, що пороговим значенням ступеня зносу основних засобів взято рівень у 35,0 % [20, с. 411–415]. Для відтворення негативів перевищення цього порогу можна навести результати досліджень, згідно з якими в разі зносу знарядь праці в діапазоні від 40,0 до 50,0 % має місце відтворення без набуття додаткових продуктивних здатностей, в разі перевищення порогу в 51,0 %, повністю порушується відтворювальний цикл [21, с. 45].

Постає питання щодо потенцій якщо і не запровадження чогось принципово нового, то щонайменше впорядкування регуляторних дій держави в контексті не лише виконання нею соціальних зобов'язань, а й, так би мовити, соціальної модерзації. Тобто йдеться про започаткування поступового руху в напрямку створення цілісної теоретичної та методологічної концепції освоєння наявного потенціалу забезпечення зростання добробуту населення на основі розробки й використання технології керування за обраним соціальним результатом з урахуванням економічних можливостей. Зрозуміло, що акцентуацію уваги на заробітній платі й вимогах щодо її доведення до прийнятних розмірів не слід сприймати як локальний захід без взаємозв'язку зі змінами економічного потенціалу. Вона охоплює, безумовно, лише частину вартості створеного працею продукту, але через показник вартості робочої сили відкриває інструментальні можливості для встановлення реальних

витрат на підтримання та розвиток людського потенціалу, а саме підвищення освітнього, інформаційного, культурного і професійного рівня, а також умов життя.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, розбудова високо-розвиненої соціальної держави в Україні потребує значного вдосконалення та коригування соціально-економічної політики. Перш за все, формування та реалізації стратегічних пріоритетів соціальної політики в контексті інтегрування в Європейський Союз та світове економічне середовище соціально орієнтованої ринкової економіки потребує прийняття однозначної моделі соціалізації економіки й здійснення саме за нею внутрішнього переструктурування ресурсів між інституційними секторами економіки, щоб забезпечити відтворення факторів виробництва на інноваційній основі. До того ж для забезпечення керованої динаміки до соціальних вершин за доходами населення слід відійти від сповідуваної в Україні моделі стандартизації соціальних показників, спрямованих на консервацію бідності, і задіяти принципово нові, більш адекватні соціальним імперативам і створеним економічним умовам. Ми розуміємо, що на цьому шляху вдосконалення діагностично-регулятивного апарату можна передбачити гаму суперечностей із приводу усунення розбіжностей бажаного та реального рівня життя, які потрібно об'єктивно встановити, ідентифікувати, виокремити ядра і сфери впливу та надати кваліфіковану експлікацію. Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на визначення обґрунтованих часток інституційних одиниць у розподілі доходів для створення передумов щодо оновлення виробництва та новіших продуктивних робочих місць і природного забезпечення поступового переходу на соціальні стандарти добробуту розвинених країн.

Бібліографічні посилання

1. **Лібанова, Е. М.** Гуманізм, суспільна інтеграція та соціальний розвиток [Текст] / Е. М. Лібанова // Демографія та соціальна політика. – 2010. – № 2 (14). – С. 3–15.
2. **Якубенко, В.** Деякі проблеми розбудови соціальної держави [Електронний ресурс] / В. Якубенко // Вісн. Хмельн. ін.-ту регіон. управління і права. – 2013. – Режим доступу: www.univer.km.ua/visnyk/218.pdf. – Заголовок з екрана.
3. **Намчук, В.** Моделі соціальної держави: вибір для України [Електронний ресурс] / В. Намчук // Публ. управління. – 2013. – С. 44–50. – Режим доступу: www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2013-2/doc/1/07.pdf. – Заголовок з екрана.
4. **Каховська, О. В.** Соціальність і її забезпечення в транзитивній економіці: теорія, оцінка, механізм регулювання: монографія / О. В. Каховська. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2012. – 348 с.
5. **Попова, Т. Л.** Рівень та якість життя населення України як показник дієвості державної соціальної політики [Електронний ресурс] / Т. Л. Попова. – Режим доступу: www.academy.gov.ua/ej13/txts/Popova.pdf. – Заголовок з екрана.
6. **Дражниця, С. А.** Добробут населення України: проблеми та шляхи вирішення [Текст] / С. А. Дражниця // Університет. наук. записки. – 2013. – № 2(46). – С.303–309.
7. **Зайченко, А.** Имущественное неравенство [Текст] / А. Зайченко // Аргументы и факты. – 1989. – № 27. – 24 с.
8. Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи) [Текст]. Ін-т економ. прогнозування; за ред. В. М. Гейця. – К.: Логос, 1999. – 498 с.
9. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку [Текст] / за ред. В. М. Гейця. – К.: Ін-т економ. прогнозування НАН України; Фенікс, 2003. – 1008 с.
10. Статистична інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Заголовок з екрана.
11. **Крупа, В. Р.** Удосконалення теоретико-методологічних підходів до встановлення державних соціальних стандартів в Україні [Електронний ресурс] / В. Р. Крупа // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. – 2013. – №12. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2621>. – Заголовок з екрана.

12. Взаємозв'язок конкурентоспроможності та ефективності вітчизняного ринку праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//www.expert.fpsu.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=160&catid=2&itemid=0](http://www.expert.fpsu.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=160&catid=2&itemid=0). – Заголовок з екрана.
13. Політика доходів и качество жизни населения [Текст] / под ред. Н. А. Горелова. – СПб.: Питер, 2003. – 653 с.
14. Статистична інформація Мінфін України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>. – Заголовок з екрана.
15. Жуковська, А. Ю. Соціальні стандарти у сфері доходів населення та проблематика їх запровадження в Україні [Текст] / А. Ю. Жуковська // Акт. пробл. економіки. – 2009. – №11(101). – С. 181–189.
16. Норд, Г. Л. Порівняльний аналіз функціонування багаторівневих систем пенсійного забезпечення в країнах ЄС та можливості їх запровадження в Україні [Текст] / Г. Л. Норд, К. П. Черенок // Наук. праці. Економіка. Вид. ЧДУ ім. П. Могили. – 2010. – Т. 126. – Вип. 113. – С.47–53.
17. Ткаченко, Л. Г. Конкурентні межі зростання оплати праці в Україні [Текст] / Л. Г. Ткаченко // Демографія та соц. економіка. – 2008. – № 2. – С. 115–124.
18. Евростат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/14_public/8_27052013_AP-EN.pdf. – Заголовок з екрана.
19. Балаева, Т. Третя українець не змогла оплатити комуналку [Електронний ресурс] / Т. Балаева // Вести-бізнес. – Режим доступу: <http://business.vesti-ukr.com/85067-kazhdyj-tretij-ukraїnec-ne-platit-za-kommunalku>. – Заголовок з екрана.
20. Національна економіка [Текст]: підручник. – К.: Каравела, 2008. – 416 с.
21. Маслова, О. И. О проблеме воспроизводства основных фондов и «инвестиционной составляющей» в цене [Текст] / О. И. Маслова // Вестн. МГУ. – 2007. – № 2. – С. 41–53.

Надійшла до редколегії 01.02.2016

УДК 339.727: 330.144.2

О. Д. Трифонова

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Досліджено вплив глобалізації на формування та функціонування фінансових ринків. Проведено аналіз феномену глобалізації як фактора загальносвітового посилення відкритості та взаємозалежності країн, регіонів, підприємств. Виявлено взаємодію процесів інтернаціоналізації та транснаціоналізації світової економіки та трансформації фінансових ринків. Визначено позитивний та негативний вплив глобалізації на фінансові ринки.

Ключові слова: глобалізація, інтернаціоналізація, транснаціоналізація, технологічні уклади, фінансовий ринок, фінансові інструменти, світове господарство.

О. Д. Трифонова

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара, Украина

ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА ФОРМИРОВАНИЕ ФИНАНСОВЫХ РЫНКОВ

Исследовано влияние глобализации на формирование и функционирование финансовых рынков. Проведен анализ феномена глобализации как фактора общемирового усиления открытости и взаимозависимости стран, регионов, предприятий.